

LEIPZIŠKA LISTINA o trajnostnih evropskih mestih

Sprejeta na neformalnem srečanju ministrov, pristojnih za razvoj mest in ozemeljsko kohezijo, v
Leipzigu, 24. in 25. maja 2007

PREAMBULA

LEIPZIŠKA LISTINA o trajnostnih evropskih mestih je dokument držav članic, ki je bil pripravljen v okviru obsežnega in preglednega sodelovanja evropskih interesnih skupin. Ob upoštevanju izzivov in priložnosti ter različnih zgodovinskih, gospodarskih, socialnih in okoljskih ozadij evropskih mest so se ministri držav članic, pristojni za razvoj mest, soglasno dogovorili o skupnih načelih in strategijah za politiko razvoja mest. Ministri so se zavezali, da bodo:

- v svojih državah članicah začeli politično razpravo o tem, kako vključiti načela in strategije Leipziške listine o trajnostnih evropskih mestih v nacionalne, regionalne in lokalne razvojne politike;
- uporabili instrument celostnega razvoja mest in s tem povezane strukture upravljanja za njegovo izvajanje ter v ta namen vzpostavili potreben okvir na nacionalni ravni;
- spodbujali uravnotežen ozemeljski razvoj, ki bo temeljil na evropski policentrični strukturi mest.

Ministri se zahvaljujejo nemškemu predsedstvu za pripravo poročila *Celostni razvoj mest kot predpogoj za uspešno trajnost mest* in za študije *Strategije za izboljšanje fizičnega okolja v prikrajšanih mestnih območjih*, *Krepitev lokalnega gospodarstva in politike lokalnega trga dela v prikrajšanih mestnih območjih*, *Aktivne politike izobraževanja in usposabljanja otrok in mladih v prikrajšanih mestnih območjih* ter *Trajnostni mestni promet in prikrajšana mestna območja* s primeri dobre prakse v Evropi. Te študije bodo mestom vseh velikosti pomagale pri dejavnem izvajanju načel in strategij, določenih v Leipziški listini o trajnostnih evropskih mestih.

Ministri izjavljajo:

Ministri, pristojni za razvoj mest v državah članicah Evropske unije, menimo, da so tradicionalna evropska mesta vseh velikosti dragocena in nenadomestljiva gospodarska, socialna in kulturna dediščina.

S ciljem varovati, krepiti in še naprej razvijati naša mesta močno podpiramo strategijo trajnostnega razvoja EU, ki temelji na akcijskem programu iz Lilla, urbanističnem pravnem redu iz Rotterdama in Bristolskem sporazumu. Pri tem je treba sočasno in uravnoteženo upoštevati vse razsežnosti trajnostnega razvoja, vključno z gospodarsko blaginjo, socialnim ravnotežjem in zdravim okoljem. Poleg tega je treba upoštevati tudi kulturne in zdravstvene vidike ter ustrezno pozornost nameniti institucionalnim zmogljivostim v državah članicah.

Naša mesta imajo edinstvene kulturne in arhitekturne kakovosti, veliko moč socialnega vključevanja in izjemne možnosti za gospodarski razvoj. So centri znanja ter viri rasti in inovacij. Hkrati se naša mesta srečujejo z demografskimi problemi, socialno neenakostjo, socialno izključenostjo nekaterih skupin prebivalstva, pomanjkanjem cenovno dostopnih in primernih stanovanj ter okoljskimi problemi. Dolgoročno gledano mesta ne bodo mogla opravljati svoje vloge nosilca družbenega napredka in gospodarske rasti, kot je zapisano v lizbonski strategiji, če ne bodo uspela ohranjati socialnega ravnotežja tako znotraj mest kot med različnimi mesti, ohranjati kulturne raznolikosti in ustvariti visoke kakovosti na področjih urbanizma, arhitekture in okolja.

Vedno bolj potrebujemo celostne strategije in usklajeno delovanje vseh oseb in institucij, udeleženih v procesu razvoja mest, ki presega meje posameznih mest. Vse ravni upravljanja – lokalna, regionalna, nacionalna in evropska – so odgovorne za prihodnost naših mest. Da bo upravljanje na več ravneh zares učinkovito, moramo izboljšati usklajevanje sektorskih političnih področij in razviti nov občutek odgovornosti za politiko celostnega razvoja mest. Zagotoviti moramo tudi, da vsi, ki so dejavni pri uresničevanju teh politik, na vseh ravneh pridobijo splošne in interdisciplinarne spretnosti in znanja, potrebne za razvoj mest kot trajnostnih skupnosti.

Izrecno pozdravljamo izjave in priporočila, zapisane v Teritorialni agendi Evropske unije, in delo evropskih institucij, ki podpira celostno stališče razvoja mest. Obveznosti iz Alborške listine priznavamo kot dragocen prispevek k strateškemu in usklajenemu delovanju na lokalni ravni, prav tako tudi sklepe evropskega foruma za arhitekturne politike o gradbeni kulturi z dne 27. aprila 2007. Seznanjeni smo z Evropsko listino za mrežo vitalnih mest (European Charter "Network Vital Cities").

Priporočamo:

I. Večjo uporabo pristopov celostne politike razvoja mest

Celostni razvoj mest razumemo kot sočasno in ustrezno upoštevanje tem in interesov, ki so pomembni za razvoj mest. Celostna politika razvoja mest je proces, v katerem se usklajujejo prostorski, sektorski in časovni vidiki ključnih področij urbane politike. Zelo pomembna je udeležba gospodarskih akterjev, interesnih skupin in javnosti. Celostna politika razvoja mest je temeljni predpogoj za izvajanje strategije trajnostnega razvoja EU. Njeno izvajanje je naloga evropske razsežnosti, vendar mora upoštevati lokalne posebnosti in potrebe ter načelo subsidiarnosti.

Uskladitev interesov, dosežena s celostno politiko razvoja mest, oblikuje temeljno podlago za konsenz med državo, regijami, mesti, državljani in gospodarskimi akterji. Z združevanjem znanja in finančnih sredstev se lahko izboljša učinkovitost uporabe omejenih javnih sredstev in bolje uskladi javne in zasebne naložbe. Celostna politika razvoja mest vključuje akterje zunaj uprave in državljanom omogoča, da igrajo aktivno vlogo pri oblikovanju njihovega neposrednega življenjskega okolja. Hkrati lahko ti ukrepi zagotovijo več varnosti pri načrtovanju in naložbah.

Evropskim mestom priporočamo, da razmislijo o pripravi celostnih programov razvoja mest za mesto kot celoto. Ti instrumenti načrtovanja, usmerjeni v izvajanje, morajo

- opisovati prednosti in pomanjkljivosti mest in mestnih četrti, ki temeljijo na analizah trenutnega stanja;
- opredeliti usklajene razvojne cilje za mestno območje in razviti vizijo za mesto;
- uskladiti različne mestne četrti, sektorske in tehnične načrte in politike ter zagotoviti, da bodo načrtovane naložbe spodbujale dobro uravnotežen razvoj mestnega območja;
- usklajevati in prostorsko usmerjati porabo sredstev s pomočjo akterjev javnega in zasebnega sektorja;
- biti usklajeni na lokalni in mestno-regionalni ravni ter vključevati državljane in druge partnerje, ki lahko močno prispevajo k oblikovanju prihodnje gospodarske, socialne, kulturne in okoljske kakovosti posameznih območij.

Okrepiti je treba usklajevanje na lokalni in mestno-regionalni ravni. Cilj je enakopravno partnerstvo med mesti in podeželskimi območji, pa tudi med malimi in srednje velikimi mesti ter velemesti v mestnih in velemestnih regijah. Vprašanj in odločitev politike razvoja mest ne smemo več obravnavati ločeno v okviru posameznega mesta. Naša mesta morajo biti osrednje točke mestno-regionalnega razvoja in prevzeti odgovornost za ozemeljsko kohezijo, zato bi bilo koristno, če bi se na evropski ravni tesneje povezala med seboj.

Politika celostnega razvoja mest ponuja vrsto instrumentov, ki so se v številnih evropskih mestih že izkazali pri razvoju sodobnih, kooperativnih in učinkovitih upravnih struktur. Ti instrumenti so nujno potrebni za izboljšanje konkurenčnosti evropskih mest. Omogočajo lažje začetno usklajevanje stanovanjskega, gospodarskega, infrastrukturnega in storitvenega razvoja ob upoštevanju, med drugim, vpliva trendov staranja prebivalstva in migracij ter energetske političnih okvirnih pogojev.

V okviru politike celostnega razvoja mest menimo, da so naslednje strategije za ukrepanje bistvenega pomena za krepitev konkurenčnosti evropskih mest:

Ustvarjanje in zagotavljanje visoke kakovosti javnih prostorov

Kakovost javnih prostorov, mestnih kulturnih krajin in arhitekture ter razvoja mest igrajo pomembno vlogo pri življenjskih pogojih mestnega prebivalstva. V vlogi mehkih lokacijskih dejavnikov so pomembni za pritegnitev podjetij iz sektorja znanja, kvalificirane in ustvarjalne delovne sile in za turizem. Zato je treba povečati vzajemno delovanje arhitekture, načrtovanja infrastrukture in mestnega načrtovanja, da bi ustvarili privlačne javne prostore, prilagodne potrebam uporabnikom, in dosegli visoko raven na področju življenjskega okolja. To gradbeno kulturo (Baukultur) je treba razumeti v najširšem pomenu besede, kot vsoto vseh kulturnih, gospodarskih, tehnoloških, socialnih in ekoloških vidikov, ki vplivajo na kakovost in proces načrtovanja in gradnje. Vendar ta pristop ne bi smel biti omejen le na javne prostore. Takšna gradbena kultura je potrebna za mesta kot celoto in njihovo okolico. Mesta in uprava morajo poskrbeti, da se bo čutil njihov vpliv. To je še posebej pomembno za

varstvo arhitekturne dediščine; zgodovinske stavbe, javne prostore in njihovo mestno in arhitekturno vrednost je treba ohranjati.

Ustvarjanje in varovanje funkcionalnih in dobro oblikovanih javnih prostorov, infrastruktur in storitev je skupna naloga države, regionalnih in lokalnih oblasti, pa tudi državljanov in podjetij.

Posodabljanje infrastrukturnih omrežij in izboljšanje energetske učinkovitosti

Zelo pomemben prispevek h kakovosti življenja, lokacije in okolja lahko predstavlja trajnosten, dostopen in cenovno dostopen mestni prevoz z usklajenimi povezavami do prometnih omrežij v mestnih regijah. Posebno pozornost je treba nameniti upravljanju prometa in medsebojni povezavi načinov prevoza, vključno z infrastrukturo za kolesarje in pešce. Mestni prevoz mora biti v skladu z različnimi zahtevami glede uporabe stanovanj, delovnih prostorov, okolja in javnih prostorov.

Tehnično infrastrukturo, zlasti oskrbo z vodo, ravnanje z odpadnimi vodami in druga omrežja oskrbe, je treba pravočasno izboljšati in prilagoditi spreminjajočim potrebam, da se izpolnijo prihodnje zahteve za visoko kakovost mestnega življenja.

Temeljni predpogoj za trajnostno komunalno oskrbo so energetska učinkovitost in ekonomična raba naravnih virov ter gospodarska učinkovitost njihovega delovanja. Izboljšati je treba energetska učinkovitost stavb. To velja za obstoječe in nove stavbe. Obnavljanje obstoječih stavb lahko pomembno vpliva na energetska učinkovitost in izboljšanje kakovosti življenja prebivalcev. Posebno pozornost je treba nameniti montažnim, starim in nizko kakovostnim stavbam. Optimizirana in učinkovita infrastrukturna omrežja ter energetska učinkovite stavbe bodo zmanjšali stroške za podjetja in tudi za prebivalce.

Pomembna podlaga za učinkovito in trajnostno rabo virov je strnjena poselitvena struktura. To lahko dosežemo s prostorskim in urbanističnim načrtovanjem, ki s strogim nadzorom ponudbe površin in razvoja špekulacij preprečuje širjenje mestnega območja. Kot posebno trajnostna je se pri tem izkazala strategija mešanja bivanja, zaposlitve, izobraževanja, oskrbe in izkoriščanja prostega časa v mestnih četrtih.

Mesta morajo prispevati k zagotavljanju in izboljševanju kakovosti življenja njihovih prebivalcev in njihovi privlačnosti kot podjetniške lokacije z uporabo visoko razvitih informacijskih in komunikacijskih tehnologij na področju izobraževanja, trga dela, socialnih storitev, zdravja, varnosti in zaščite ter sredstev za izboljšanje upravljanja mest.

Naša mesta se morajo prilagajati zahtevam, ki nastajajo zaradi podnebnih sprememb. Dobro oblikovan in načrtovan razvoj mest lahko omogoči rast z nizkimi emisijami ogljikovega dioksida, izboljša kakovost okolja in zmanjša emisije ogljikovega dioksida. Mesta lahko te rezultate dosežejo z inovativnimi ukrepi preprečevanja, zmanjševanja tveganja in prilagajanja, tako da spodbujajo razvoj novih industrij in podjetij z nizkimi emisijami ogljikovega dioksida.

Aktivna politika inovacij in izobraževanja

Mnogo znanja se razvije in tudi širi prav v mestih. Izkoriščanje potenciala znanja mesta je odvisno od kakovosti njegovega predšolskega in šolskega izobraževanja ter od možnosti za prenos znanja, ki jih zagotavljajo sistemi izobraževanja in usposabljanja ter socialne in kulturne mreže. Odvisno je tudi od možnosti za vseživljenjsko učenje, odličnosti univerz in neuniverzitetnih raziskovalnih inštitutov ter mreže za prenos med industrijo, podjetji in znanstvenimi skupnostmi.

Celostna politika razvoja mest lahko prispeva k izboljšanju teh dejavnikov, na primer z združevanjem interesnih skupin, podporo mrež in optimizacijo lokacijskih struktur. Celostni razvoj mest spodbuja socialni in medkulturni dialog.

Celostne strategije razvoja mest, kooperativno upravljanje razvoja mest in odgovorno vodenje lahko prispevajo k ciljno usmerjeni uporabi potenciala evropskih mest, zlasti na področju konkurenčnosti in rasti ter zmanjšanja neenakosti v mestnih četrtih in med njimi. Državljanom dajejo priložnost za družbeno in demokratično udeležbo.

II. Posebno pozornost je treba nameniti prikrajšanim mestnim četrtim v okviru mesta kot celote

Mesta se soočajo z velikimi izzivi, zlasti v povezavi z gospodarskimi in socialnimi strukturnimi spremembami ter globalizacijo. Med posebnimi problemi sta zlasti visoka stopnja nezaposlenosti in socialna izključenost. V posameznih območjih enega mesta lahko obstajajo precejšnje razlike glede gospodarskih in socialnih možnosti, pa tudi glede kakovosti okolja. Poleg tega socialno razlikovanje in razlike v gospodarskem razvoju pogosto še naprej naraščajo, kar povečuje destabilizacijo v mestih. Politika socialnega vključevanja, ki prispeva k zmanjševanju neenakosti in preprečevanju socialne izključenosti, je najboljše zagotovilo za ohranjanje varnosti v naših mestih.

Dobro osnovane politike socialnih stanovanj so lahko učinkoviti instrumenti za doseg ciljev socialne kohezije in integracije v mestih ter mestnih območjih. Zdrava, primerna in cenovno dostopna stanovanja lahko povečajo privlačnost mestnih četrti za mlade in starejše ter tako prispevajo k stabilnosti mestnih četrti.

V okviru politike razvoja mest, usmerjene v prihodnost, je treba zgodaj zaznati znake nevarnosti ter pravočasno in učinkovito ukrepati. Tako lahko prihranimo tudi sredstva. Ko območje enkrat začne slabeti, je zelo težko doseči nasprotno stanje in tudi stroški se večkratno povečajo. Prebivalcem prizadetih območij moramo ponuditi možnosti in spodbude za izboljšanje. Aktivna vključitev prebivalcev in boljši dialog med političnimi predstavniki, prebivalci in gospodarskimi akterji sta bistvenega pomena pri iskanju najboljše rešitve za vsako prikrajšano mestno območje.

Zato menimo, da so za prikrajšane mestne četrti ključnega pomena naslednje strategije za ukrepanje, vključene v celostno politiko razvoja mest.

Uresničevanje strategij za izboljšanje urbanega okolja

Gospodarske dejavnosti in naložbe na eni strani ter visoko kakovostne mestne strukture, dobro grajeno okolje ter sodobna in učinkovita infrastruktura in zmogljivosti na drugi so med seboj tesno povezane. Zato je pri obstoječem stavbnem fondu v prikrajšanih mestnih četrtih treba izboljšati njegovo načrtovanje, fizično stanje in energetska učinkovitost. Največji potencial za povečanje energetske učinkovitosti v EU in s tem za boj proti podnebnim spremembam predstavlja izboljšanje stanovanjskih standardov v novih stavbah, pa tudi v obstoječih velikih montažnih in starih stavbah ter stavbah slabše kakovosti.

Za povečanje trajnosti naložb pri izboljšanju urbanega okolja je treba naložbe vključiti v dolgoročno razvojno strategijo, ki med drugim vključuje tudi naknadne javne in zasebne naložbe.

Krepitev lokalnega gospodarstva in lokalne politike trga dela

Pri ukrepih za zagotavljanje gospodarske stabilizacije prikrajšanih mestnih četrti je treba izkoriščati tudi notranje gospodarske sile v samih mestnih četrtih. Na tem področju so ustrezni instrumenti politike trga dela in gospodarske politike, ki so prilagojene potrebam posameznih mestnih četrti. Cilj je ustvarjati in zagotavljati delovna mesta ter olajšati ustanavljanje novih podjetij. Še posebej je treba izboljšati možnosti za dostop do lokalnih trgov dela z zagotavljanjem usposabljanja, usmerjenega v povpraševanje. Tudi možnosti zaposlovanja in usposabljanja v etnični ekonomiji je treba bolj izkoriščati.

Evropsko unijo, države članice in mesta pozivamo, da ustvarijo boljše pogoje in instrumente za krepitev lokalnega gospodarstva in s tem lokalnih trgov dela, zlasti s spodbujanjem socialne ekonomije in zagotavljanjem državljanom prijaznih storitev.

Aktivne politike izobraževanja in usposabljanja za otroke in mlade

Pomembno izhodišče za izboljšanje položaja v prikrajšanih mestnih četrtih je izboljšanje položaja izobraževanja in usposabljanja v lokalnih skupnostih skupaj z aktivnimi politikami, osredotočenimi na otroke in mlade.

V prikrajšanih mestnih četrtih je treba zagotoviti in izboljšati možnosti za izobraževanje in usposabljanje, ki bodo osredotočene na potrebe in pomanjkanja otrok in mladih, ki tam živijo. S politiko, osredotočeno na otroke in mlade, ki je prilagojena socialnemu območju, v katerem živijo, moramo prispevati k izboljšanju možnosti za otroke in mlade, ki živijo v prikrajšanih mestnih četrtih, da bodo lahko sodelovali in uresničevali svoje ambicije, ter jim dolgoročno zagotoviti enake možnosti.

Spodbujanje učinkovitega in cenovno dostopnega mestnega prevoza

Številne prikrajšane mestne četrti dodatno obremenjujejo slabe prometne povezave in okoljski vplivi, ki še bolj zmanjšujejo njihovo privlačnost. Razvoj učinkovitega in cenovno dostopnega sistema javnega prevoza bo prebivalcem teh mestnih četrti zagotovil enake možnosti za mobilnost in dostop drugih državljanov, do česar imajo pravico.

Da bi dosegli ta cilj, je treba prometno načrtovanje in upravljanje prometa na teh območjih bolj usmerjati v zmanjševanje negativnih učinkov prometa na okolje in organizirati prevoz na način, ki bo te mestne četrti bolje vključil v mesto in regijo kot celoto. Za to je potrebno tudi ustrezno prometno omrežje za pešce in kolesarje.

Bolje kot nam uspe gospodarsko stabilizirati prikrajšane mestne četrti, jih socialno vključiti in izboljšati njihovo fizično okolje in prometno infrastrukturo, boljše so možnosti, da naša mesta dolgoročno ostanejo mesta družbenega napredka, rasti in inovacij.

Poudarjamo:

Politiko razvoja mest bi bilo treba oblikovati na nacionalni ravni, spodbude za inovativne rešitve pa bi bilo treba oblikovati na tej in tudi na drugih ravneh.

Naša mesta potrebujejo dovolj manevrskega prostora za ukrepanje, da lahko odgovorno opravljajo lokalne naloge, in trdno finančno podlago, ki zagotavlja dolgoročno stabilnost. Zato je pomembno tudi, da države članice dobijo priložnost za uporabo evropskih strukturnih skladov za pomembne celostne programe razvoja mest. Uporaba teh skladov bi morala biti bolj usmerjena v posebne težave in potencialne ter upoštevati možnosti, težave in posebnosti v državah članicah. Lokalne oblasti morajo razviti potrebne kvalifikacije in učinkovitost za izvajanje celostnih politik razvoja mest, tudi glede doseganja splošne kakovosti in trajnosti v naseljenem okolju, če za to še ni poskrbljeno.

Novi pobudi EU, JESSICA in JEREMIE, ponujata zelo obetavne možnosti za okrepitev učinkovitosti tradicionalnih nacionalnih in evropskih finančnih virov, s katerimi bi spodbudili razvoj mest ter malih in srednje velikih podjetij. Ti dve pobudi naj bi uporabljali ustrezne instrumente za finančni inženiring, da bi usmerjali zasebni kapital v izvajanje celostnih strategij za razvoj mest.

Na nacionalni ravni se morajo vsa ministrstva dobro zavedati, da imajo mesta pomembno vlogo pri uresničevanju nacionalnih, regionalnih in lokalnih ciljev ter da njihove politike vplivajo na mesta. Prizadevanja različnih resornih ministrstev, ki delujejo ali vplivajo na vprašanja mest, je treba bolje uskladiti in vključiti, da se bodo med seboj dopolnjevala, ne pa si nasprotovala.

Poudarjamo pomen sistematične in strukturirane izmenjave izkušenj in znanja na področju trajnostnega razvoja mest. Evropsko komisijo pozivamo, da na prihodnji konferenci v okviru pobude Regije za gospodarsko spremembo predstavi rezultate izmenjave dobre prakse na podlagi smernic Leipziške listine. Poleg tega potrebujemo evropsko platformo, da bomo združili in razvili najboljše prakse, statistične podatke, primerjalne študije, ocene, medsebojne preglede in druge raziskave mest za podporo akterjem, ki sodelujejo pri razvoju mest na vseh ravneh in v vseh sektorjih. Nadaljevali bomo s spodbujanjem in krepitvijo izmenjave znanja in izkušenj med oblikovalci politik, praktiki

in raziskovalci na lokalni, regionalni, nacionalni in evropski ravni, da bomo okrepili mestno razsežnost strategije trajnostnega razvoja EU, lizbonsko strategijo in evropsko strategijo zaposlovanja.

Evropa potrebuje močna mesta in regije, v katerih je vredno živeti.
